

Nr 68.

Ankom till riksdagens kansli den 23 mars 1944 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde.

(1:a avd.)

Driftbudgeten.**Fjärde huvudtiteln.**

1:o) Krigsmaterielverket: Anskaffning av viss kontorsutrustning m. m. I propositionen nr 163 har Kungl. Maj:t (bilaga 2, punkt 1, s. 7—11 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 3 mars 1944) föreslagit riksdagen att till Krigsmaterielverket: Anskaffning av viss kontorsutrustning m. m. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 90 000 kronor.

I riksstaten för innevarande budgetår är till Krigsmaterielverket: Omkostnader uppfört ett förslagsanslag av 650 000 kronor.

I skrivelse den 30 december 1943 har *krigsmaterielverket* — med förmälan att vid beräkningen av detta omkostnadsanslag hänsyn icke tagits till eventuellt föreliggande behov av medel för större anskaffningar av engångsnatur — anfört, att undersökningar, som utförts inom verket, påvisat behovet av anskaffning av viss kontorsutrustning för verket såsom hjälpmedel vid den fortgående rationaliseringen av verkets arbetsformer. Verket har vidare framhållit, att det vore av största betydelse för verkets möjligheter att på behörigt sätt fullgöra sina arbetsuppgifter, att denna anskaffning av kontorsutrustning kunde genomföras så snabbt som möjligt. Anskaffningens genomförande skulle också bidra till att personalen utnyttjades på lämpligaste sätt och till att nedbringa löne- och andra driftskostnader.

Krigsmaterielverket har i sin skrivelse närmare motiverat behovet av den ifrågavarande kontorsutrustningen. Anskaffningen är avsedd att omfatta en maskinanläggning för duplicering av de tekniska underlagen för beställningar, kostnadsberäkning till 4 000 kronor, kortsystem för lagerbokföring samt för vissa andra ändamål för en sammanlagd kostnad av 8 000 kronor, fyra dikterings- eller s. k. chefsapparater för en sammanlagd kostnad av 6 400

kronor, förbättring av belysningsanordningarna inom ämbetsverkets lokaler, kostnadsberäknad till 4 000 kronor, förbättring av ringledningssystemet inom samma lokaler för en beräknad kostnad av 2 000 kronor, två s. k. chefstelefonanläggningar, nämligen för generaldirektören och chefen för industribyrån, för en kostnad av 6 000 kronor samt installation av helautomatisk telefonväxel, beräknad till en kostnad av 60 000 kronor. Sammanlagt skulle alltså erfordras ett belopp av 90 400 kronor eller i avrundat tal 90 000 kronor. Genom anskaffningarna skulle emellertid vissa årliga kostnadsbesparingar uppstå; därest den helautomatiska telefonväxeln anskaffas uppkommer sålunda en årlig besparing av 7 000 kronor på grund av minskat behov av telefonister och lägre underhållskostnader i förhållande till de nu å en äldre växelanläggning belöpande.

Krigsmaterielverket har därjämte framhållit, att av den materiel som sålunda ansetts böra anskaffas för verkets lokaler såväl belysningsarmaturen som chefstelefonanläggningarna och den automatiska telefonväxeln kunde komma till användning efter en eventuell förflyttning till andra ämbetslokaler. Kostnaderna för en flyttning av automatväxeln kunde enligt inhämtad uppgift beräknas uppgå till omkring 20 000 kronor.

Statens organisationsnämnd har i utlåtande den 4 februari 1944 anmält, att de av krigsmaterielverket framställda anslagsäskandena hade granskats av en hos nämnden anställd arbetsstudieingenjör och en av nämnden anlitad sakkunnig, vilka icke funnit anledning till erinran mot verkets yrkande. Efter att hava berört de skilda medelsäskandena har organisationsnämnden förklarat sig icke hava något att erinra mot krigsmaterielverkets hemställan.

Departementschefen har, ehuru han funnit det önskvärt att fullständiga undersökningar genom organisationsnämndens försorg förelegat, innan ställning toges till frågan om medelsanvisning, likväl funnit icke något vara att erinra mot att medel redan nu anvisas för sådana åtgärder, som äro ägnade att främja en rationell drift inom verket. Ett särskilt reservationsanslag av 90 000 kronor har synts böra anvisas för ändamålet och inräknas i den för försvarets utbyggande under uppsättningsperioden beräknade kostnadsramen.

Utskottet. Det av krigsmaterielverket framställda och av departementschefen tillstyrkta förslaget syftar till en rationalisering av verkets kontorsorganisation. Då detsamma betingas av inom verket pågående organisationsundersökningar och är grundat på hittills vunna erfarenheter, har utskottet icke funnit skäl till erinran mot den för ändamålet äskade medelsanvisningen.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen må till *Krigsmaterielverket: Anskaffning av viss kontorsutrustning m. m. å tilläggsstat II till riksstaten* för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 90 000 kronor.

2:o) **Krigsmaterielverket: Merkostnader för vissa fabriksanläggningar.** Beträffande Kungl. Maj:ts framställning om anslag till ifrågavarande ändamål (punkt 2) kommer utskottet senare under riksdagen att avgiva utlåtande, vilket härmed

anmäles.

3:o) **Armén: Undervisningsmateriel m. m. Armén: Vissa kostnader för de fasta undervisningsverken, särskilda utbildningskurser m. m.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 3, s. 15—18) att å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa dels till Armén: Undervisningsmateriel m. m. ett reservationsanslag av 18 900 kronor, dels ock till Armén: Vissa kostnader för de fasta undervisningsverken, särskilda utbildningskurser m. m. ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

Under rådande beredskapsförhållanden har det icke varit möjligt att vid redovisning av löpande försvarsutgifter åstadkomma en korrekt uppdelning mellan utgifter hänförliga till riksstatsanslag och beredskapskostnader. Man har därför utgått från antagandet, att såsom beredskapskostnader böra redovisas de belopp, varmed de löpande försvarsutgifterna överstiga de i riksstaten anvisade medlen. Fjärde huvudtiteln anses alltså till den del den omfattar löpande försvarsutgifter vara förbrukad vid varje budgetårs utgång. I konsekvens härmed ha de mindre behållningar, som undantagsvis uppkommit å reservationsanslag för löpande utgifter, i allmänhet tillgodoförts budgetutjämningsfonden, medan övriga reservationsanslag redovisats i vanlig ordning. Härvid ha undervisningsanslagen behandlats såsom anslag för löpande utgifter.

Å arméns undervisningsmateriel- och undervisningsanslag för budgetåret 1942/43 redovisade arméförvaltningen per den 30 juni 1943 behållningar av respektive 18 905 kronor 67 öre och 569 305 kronor. I enlighet med ett av riksräkenskapsverket avgivet förslag förordnade Kungl. Maj:t genom beslut den 22 oktober 1943 angående behandlingen av vid utgången av budgetåret 1942/43 föreliggande behållningar å anslag under fjärde huvudtiteln, att nämnda behållningar skulle överföras till budgetutjämningsfonden.

I skrivelse den 27 december 1943 har *arméförvaltningens intendenturdepartement*, under hänvisning till en skrivelsen bifogad promemoria, gjort framställning om förstärkning av innevarande års undervisningsmateriel- och undervisningsanslag med motivering att dessa anslag icke försloge till gäldande av utgifter, som hänförde sig till motsvarande anslag för budgetåret 1942/43 eller, vad beträffar undervisningsanslaget, för bestridande av kostnaderna för de särskilda skolor och utbildningskurser som planerats med utgående från att reservationen stode till förfogande. *Försvarets civilförvaltning* har funnit, att dessa brister skulle kunna täckas genom att anslagen från det å förskottsstaten för försvarsväsendet uppförda anslaget till arméns löpande utgifter

tillfördes ersättning för utgifter, som avförts å riksstatsanslagen men som med hänsyn till att utgifterna varit av beredskapskaraktär rätteligen bort belasta förskottsanslag.

Departementschefen har funnit, att det vore principiellt riktigast att till anslagen återföra de belopp, som genom förutnämnda bokföringsåtgärder tillförts budgetutjämningsfonden. Vad undervisningsmaterielanslaget beträffar har departementschefen också föreslagit, att detta anslag helt ersättes för den för budgetregleringsändamål ianspråktagna reservationen, och med hänsyn härtill förordad, att till förstärkning av anslaget å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår anvisas ett belopp av 18 900 kronor. Vad undervisningsanslaget åter beträffar, har departementschefen förordad, att medelsanvisningen begränsas till 300 000 kronor.

Utskottet. Då Kungl. Maj:ts framställningar, som äro föranledda av med försvarsberedskapen sammanhängande förhållanden, icke givit utskottet anledning till erinran, får utskottet hemställa,

att riksdagen må å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa

a) till *Armén: Undervisningsmateriel m. m.* ett reservationsanslag av 18 900 kronor,

b) till *Armén: Vissa kostnader för de fasta undervisningsverken, särskilda utbildningskurser m. m.* ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

4:o) **Armén: Remontering.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 4, s. 18—21) att till *Armén: Remontering* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

Remonteringsanslaget är i riksstaten för budgetåret 1943/44 uppfört med ett belopp av 1 450 000 kronor. Till grund för anslagets beräkning har legat ett medelinköpspris av 1 500 kronor för remonter och av 1 200 kronor för stamhästar för dragbruk och för ackordshästar.

För budgetåren 1936/38 beräknades medelinköpspriset för remonter till 1 100 kronor och för budgetåren 1938/41 till 1 200 kronor. För budgetåren 1941/42 och 1942/43 har medelinköpspriset i samband med anvisande av tilläggsanslag beräknats till 1 650 kronor respektive 1 900 kronor. Den hästanskaffning, som skall företagas med anlitande av det för budgetåret 1943/44 anvisade anslaget, avses äga rum våren 1944.

I skrivelse den 1 september 1943 har *arméförvaltningen* framhållit, att de till grund för beräkning av medelsbehovet under anslaget för budgetåret 1943/44 lagda medelinköpspriserna vore för lågt beräknade, varför det vore nödvändigt att anvisa medel å tilläggsstat. *Arméförvaltningen* har räknat med ett medelpris av 1 800 kronor för arbetshästar och av 2 100 kronor för remon-

ter, varför ett tilläggsanslag av 596 400 kronor vore erforderligt för att det beräknade antalet hästar skulle kunna inköpas våren 1944.

Lantbruksstyrelsen har i avgivet utlåtande vitsordat de av arméförvaltningen lämnade prisuppgifterna.

Departementschefen har med hänsyn till den utredning, som föreligger beträffande priserna å hästmarknaden, funnit erforderligt att medel anvisas till förstärkning av anslaget till arméns remontering. Anskaffningen har dock synts departementschefen kunna genomföras med utgående från ett medelinköpspris av 1 600 kronor för stamhästar för dragbruk och ackordshästar samt 1 900 kronor för remonter, innebärande en förhöjning med i båda fallen 400 kronor av de vid anslagsberäkningen för innevarande budgetår uppskattade medelprisen. Med utgångspunkt från att 509 remonter samt 35 stamhästar för dragbruk och 450 ackordshästar skola anskaffas har departementschefen sålunda funnit anslaget böra förstärkas med i runt tal 400 000 kronor. Merkostnaden, som belöper på prisstegringar utöver den prisnivå, som legat till grund för de vid 1942 års försvarsbeslut verkställda kalkylerna, har synts departementschefen böra falla utanför den vid nämnda beslut fastställda kostnadsramen.

Utskottet finner sig böra tillstyrka, att medelinköpsprisen för de hästar, som våren 1944 skola inköpas för arméns räkning, i enlighet med departementschefens förslag nu beräknas till belopp, som med 400 kronor överstiger de vid 1943 års riksdag vid anslagsberäkningen för innevarande budgetår uppskattade medelpriserna. Utskottet tillstyrker sålunda ett tilläggsanslag för arméns remontering av 400 000 kronor.

Utskottet.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen må till *Armén: Remontering* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

5:o) **Armén: Anskaffning av viss tygmateriel.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 5, s. 21) att till *Armén: Anskaffning av viss tygmateriel* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 3 675 000 kronor.

Departementschefen har tillstyrkt en av arméförvaltningens tygdepartement i skrivelse den 21 december 1943 gjord framställning om anskaffning av viss tygmateriel för en beräknad kostnad av högst 3 675 000 kronor. Då medelsanvisningen icke föranledes av genomförandet av 1942 års försvarsbeslut, har departementschefen funnit beloppet icke böra inräknas i den för försvarets utbyggande beräknade kostnadsramen.

I detta sammanhang har departementschefen anmält, att fråga uppkommit om anskaffning härutöver för särskilda ändamål av viss materiel, företrädes-

vis tygmateriel, men att det erforderliga medelsbehovet för ändamålet ännu icke kan beräknas. Då kostnaderna icke äro att hänföra till krigsmaktens fredsorganisation eller till den del av dess krigsorganisation, som redan i fredstid bör bekostas, har det syntts departementschefen, att förskottsstaten för försvarsväsendet bör få tagas i anspråk för ändamålet, och att det bör få ankomma på Kungl. Maj:t att med ianspråktagande av det å denna stat uppförda anslaget till engångsutgifter ställa för anskaffningen erforderliga medel till förfogande i den omfattning, som bedömes oundgängligen erforderlig.

Utskottet.

Utskottet, som tagit del av de till ärendet hörande handlingarna, tillstyrker, att ett reservationsanslag av 3 675 000 kronor anvisas för anskaffning av viss tygmateriel, som avses i arméförvaltningens tygdepartements skrivelse den 21 december 1943.

Vidkommande anskaffningen av viss ytterligare materiel, för vilken medelsbehovet icke nu kunnat angivas, finner utskottet hinder icke böra möta för Kungl. Maj:t att för ändamålet taga i anspråk erforderliga medel av det å förskottsstaten för försvarsväsendet uppförda anslaget till engångsutgifter.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Armén: Anskaffning av viss tygmateriel* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 3 675 000 kronor.

6:o) **Armén: Vissa befästningsanläggningar.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 6, s. 21 och 22) att till *Armén: Vissa befästningsanläggningar* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 14 335 000 kronor.

I en av *överbefälhavaren*, jämte eget yttrande den 28 januari 1944 överlämnad, den 22 i samma månad dagtecknad skrivelse har *arméns fortifikationsförvaltning* hemställt, att 4 100 000 kronor måtte anvisas för anskaffning och distribution av hindermateriel för befästningsanläggningar.

I skrivelse den 22 februari 1944 har *överbefälhavaren* hemställt, att 8 625 000 kronor måtte ställas till fortifikationsförvaltningens förfogande för fortsatt utbyggande enligt *överbefälhavarens* anvisningar av befästningar.

Slutligen har *arméns fortifikationsförvaltning* i skrivelse den 24 februari 1944, varöver *överbefälhavaren* den 25 i samma månad avgivit utlåtande, hemställt, att 1 610 000 kronor måtte ställas till förvaltningens förfogande för anordnande av ytterligare förrådsutrymmen i berg m. m. inom viss befästningsanläggning.

Departementschefen har framhållit, att ifrågavarande medelsäskanden hava föranletts av rådande beredskapsförhållanden, och att medel tidigare anvisats från förskottsstat för tillgodoseende av motsvarande ändamål. Vid beräkningen av innevarande budgetårs förskottsanslag till engångsutgifter har

hänsyn tagits jämväl till kostnader av denna art, men departementschefen har likväl funnit lämpligt, att medel för ändamålet äskas å tilläggsstat. Det nu äskade beloppet har med hänsyn till utgiftsändamålens natur icke ansetts böra inräknas i kostnadsramen för försvarets utbyggnad.

Då Kungl. Maj:ts förslag icke givit utskottet anledning till erinran, får utskottet, som tagit del av de till ärendet hörande handlingarna, hemställa,

Utskottet.

att riksdagen må till *Armén: Vissa befästningsanläggningar* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 14 335 000 kronor.

7:o) **Armén: Vissa fortifikatoriska anläggningar m. m.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 7, s. 22 och 23), vilket avser medgivande att för ordnande av fullträffsäkra arbetslokaler för vissa staber disponera ett belopp av 174 400 kronor å det av riksdagen å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 under fjärde huvudtiteln anvisade reservationsanslaget av 23 000 000 kronor till vissa fortifikatoriska anläggningar m. m., hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva, att det av riksdagen till *Vissa fortifikatoriska anläggningar m. m.* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 under fjärde huvudtiteln anvisade reservationsanslaget av 23 000 000 kronor må disponeras för utförande av i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 3 mars 1944 omförmälda inredningsarbeten.

8:o) **Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 8, s. 23 och 24) och under erinran, att anslaget i riksstaten för innevarande budgetår är upptaget med 250 000 kronor och att anslaget för budgetåret 1942/43 uppgick till 430 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

9:o) **Teleteknisk forskning.** På därom av Kungl. Maj:t gjord framställning (punkt 9, s. 24—27), som är föranledd av att krigserfarenheterna utvisat nödvändigheten av att det teletekniska forskningsområdet göres till föremål för intensifierade undersökningar utan avvaktan på den slutliga prövningen av föreliggande förslag rörande forskningsverksamhetens organisation i stort, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Teleteknisk forskning* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett reservationsanslag av 20 000 kronor.

10:o) **Merkostnader för maskinella anordningar för värnpliktsredovisningen.** Beträffande Kungl. Maj:ts framställning om anslag till ifrågakvarande ändamål (punkt 10) kommer utskottet senare under riksdagen att avgiva utlåtande, vilket härmed

anmäles.

Kapitalbudgeten.

Försvarsväsendets fastighetsfond.

Marinförvaltningens delfond.

11:o) **Vissa merkostnader för marinens centrala beklädnadsverkstad.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (bilaga 8, punkt 1, s. 89—91 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 3 mars 1944) att till Vissa merkostnader för marinens centrala beklädnadsverkstad å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av 23 500 kronor.

Genom beslut den 18 augusti 1939 har Kungl. Maj:t till utförande av tillbyggnad till marinens centrala beklädnadsverkstad i Karlskrona anvisat högst 232 700 kronor, att utgå av det å riksstaten för budgetåret 1939/40 å kapitalbudgeten under fonden för förslag till statsverket uppförda reservationsanslaget till vissa engångskostnader för försvarsväsendets byggnader m. m.

Vidare har Kungl. Maj:t (kommunikationsdepartementet) genom beslut den 26 april 1940 bemyndigat marinförvaltningen att för bestridande av de på grund av prisstegring uppkommande merkostnaderna för ifrågakvarande tillbyggnad från det å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 under kapitalbudgeten anvisade reservationsanslaget till oförutsedda utgifter till statens affärsverksfonder, statens allmänna fastighetsfond och fonden för förslag till statsverket taga i anspråk högst 65 300 kronor.

I skrivelse den 31 december 1943 har *marinförvaltningen* gjort framställning om medel för, bland annat, täckande av ett genom lagakraftvunnet domstolsbeslut fastställt entreprenadbelopp, vilket förskottsvis utbetalats av ämbetsverket. Entreprenören har nämligen genom domstolsutslag blivit tillerkänd ersättning för kostnadsökning till följd av inträffad prisstegring å material- och arbetspriser, och underrättens dom har fastställts av Svea hovrätt, dit marinförvaltningen fullföljde målet.

I skrivelsen har marinförvaltningen anfört, att ämbetsverket, då någon utsikt att erhålla ändring i hovrättens dom icke syntes föreligga, beslutit att till entreprenören låta utbetala *dels* 274 kronor 50 öre att bestridas från andra huvudtitelns anslag till ersättning åt domare, vittnen och parter, *dels ock* 28 382 kronor 17 öre att bestridas 4 975 kronor 25 öre från medel, som kvarstått å de genom Kungl. Maj:ts förenämnda brev den 18 augusti 1939 och den 26 april 1940 för tillbyggnad av marinens centrala beklädnadsverkstad anvisade medlen samt 23 406 kronor 92 öre förskottsvis av omhänderhavda medel.

Under åberopande av det anförda hemställde marinförvaltningen, att medel till täckande av vad sålunda förskjutits måtte anvisas från anslaget till oförutsedda utgifter.

Departementschefen har funnit sig böra tillstyrka, att medel anvisas för täckande av ifrågavarande utgift, till den del den icke kunnat gäldas av disponibla anslagsmedel eller i övrigt till förfogande stående medel. Då utgiften hänför sig till en å försvarsväsendets fastighetsfond invärderad byggnad, har ett särskilt anslag, avrundat till 23 500 kronor, synts departementschefen böra äskas såsom kapitalinvestering i försvarsväsendets fastighetsfond, marinförvaltningens delfond. Då beloppet hänför sig till ett äldre byggnadsföretag, har anslaget icke synts böra medräknas i den för marinen för femårsperioden 1942/47 fastställda kostnadsramen.

Utskottet, som tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

Utskottet.

att riksdagen må till *Vissa merkostnader för marinens centrala beklädnadsverkstad* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av 23 500 kronor.

Stockholm den 23 mars 1944.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Joh. Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson, Gränebo, Sven Larsson, Bernhard Nilsson, Bäckström, Bäcklund, Carlström, Boman, Gustaf Ivar Anderson* och *Gustav Emil Andersson*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Andersson* i Prästbol, *Ward, Persson* i Falla, *Persson* i Tidaholm, *Pettersson* i Dahl, *Mårtensson, Nilsson* i Steneberg, *Lindholm* och *Eriksson* i Frägsta.